

L'abandonament a 4t d'ESO

Les desigualtats en la transició a l'educació postobligatòria

4 de maig de 2023

L'abandonament a 4t d'ESO: Les desigualtats en la transició a l'educació postobligatòria

- La transició de l'etapa obligatòria a la postobligatòria (CFGM o Batxillerat) és un dels moments més determinants de la trajectòria educativa dels i les joves. **L'abandonament en aquesta etapa pot generar un procés de desvinculació escolar que dificulti que aquests joves es tornin a incorporar al sistema educatiu.**
- L'any 2020, el **61% de l'alumnat de 19 anys que havia deixat els estudis ho havia fet durant l'ESO i principalment en acabar 4t d'ESO.**
- El gruix d'abandonament s'acumula precisament en aquest moment de transició. **Reduint el nombre de joves que no accedeixen a l'educació postobligatòria en acabar ESO, es podria disminuir significativament l'Abandonament Escolar Prematur (AEP).**
- La no continuïtat educativa té importants costos personals per als joves que ho pateixen i també per al conjunt de la societat. És, per tant, un **aspecte clau en termes de justícia social i una forma de proporcionar les eines als joves perquè puguin desenvolupar trajectòries vitals autònomes i satisfactòries.**

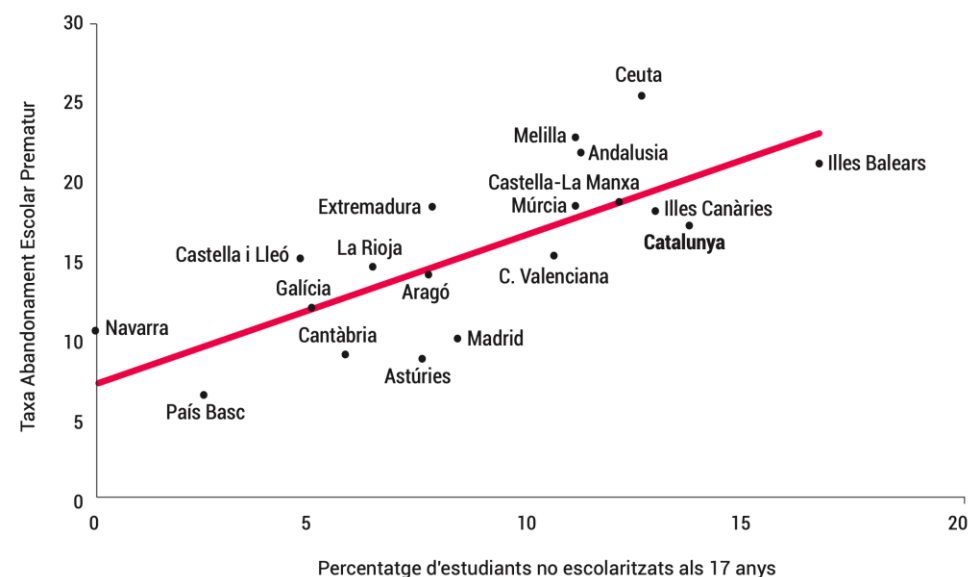
Les comunitats autònomes amb menys joves escolaritzats als 17 anys tendeixen a tenir majors taxes d'Abandonament Escolar Prematur

Taxes d'escolarització als 16 i 17 anys per comunitats autònomes, curs escolar 2019-2020

	TAXA D'ESCOLARITZACIÓ		
	16 anys	17 anys	Variació (%)
Melilla	99,8	88,9	-10,9
Ceuta	97,4	87,4	-10,3
Catalunya	94	86,3	-8,2
Múrcia	96,3	89	-7,6
Andalusia	95,2	88,8	-6,7
Castella-La Manxa	93,9	88	-6,3
Illes Canàries	92,8	87,1	-6,1
C. Valenciana	95,2	89,4	-6,1
Espanya	95,6	90	-5,9
Aragó	97,5	92,3	-5,3
Illes Balears	87,9	83,3	-5,2
Castella i Lleó	100	95,3	-4,7
Astúries	97	92,5	-4,6
Extremadura	96,1	92,2	-4,1
Cantàbria	97,6	94,2	-3,5
Galícia	98,2	95	-3,3
Madrid	94,5	91,6	-3,1
País Basc	99,7	97,5	-2,2
La Rioja	95,3	93,6	-1,8
Navarra	100	100	0

Font: elaboració pròpia a partir de dades d'Eurostat i del Ministeri d'Educació i Formació Professional (2022).

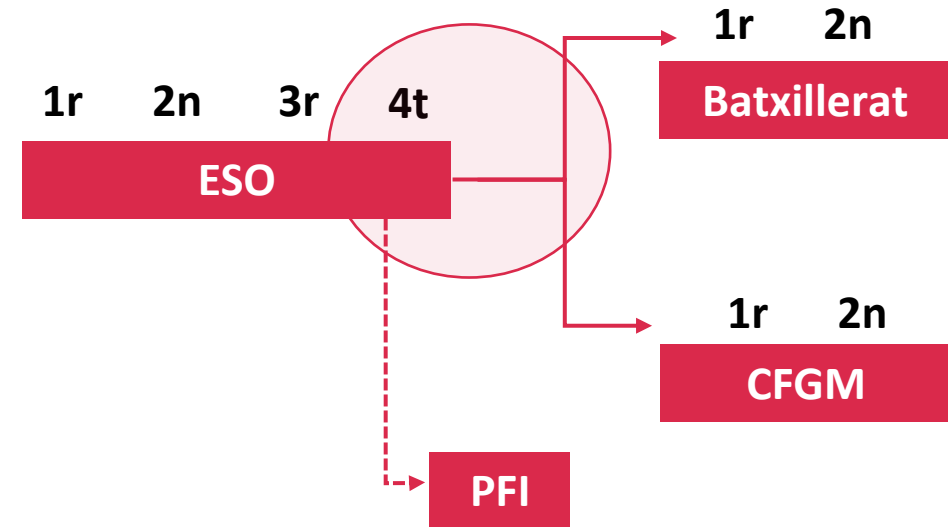
Taxa d'AEP i taxa d'estudiants sense escolaritzar amb 17 anys a les comunitats autònomes, curs escolar 2019-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades del MEFP i l'OCDE (2022).

La taxa d'abandonament a 4t d'ESO

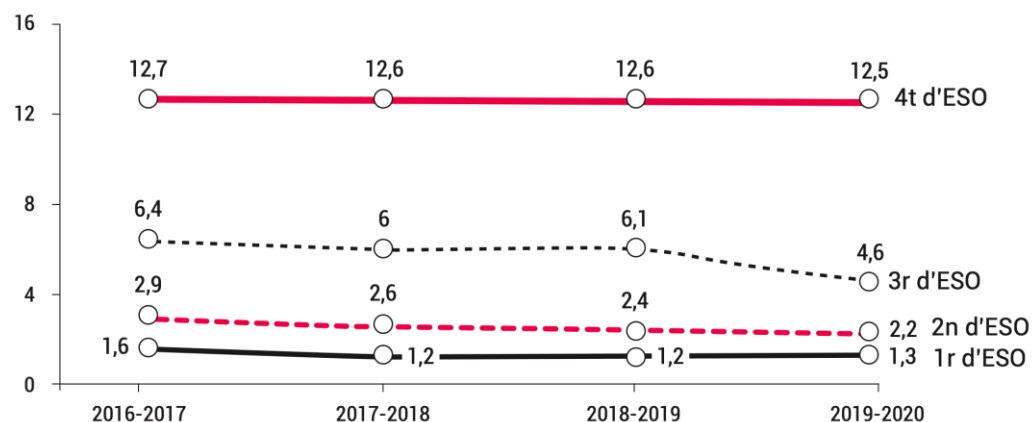
Percentatge d'alumnat que en un curs escolar de referència es troba a 4t d'ESO i que al curs escolar següent, independentment de si ha graduat o no, no es troba matriculat a l'educació postobligatòria (batxillerat i CFGM) o no ha repetit sobre el total d'alumnat que cursava 4t d'ESO al curs escolar de referència.

Abandonament Escolar Prematur (AEP)
 (població 18-24 anys que no ha assolit un nivell educació postobligatòria i que no es troba estudiant)

L'any 2020, el 12,5% d'alumnes no va transitar cap a l'educació postobligatòria després d'haver cursat 4t d'ESO

Percentatge d'alumnes d'ESO que abandonen els estudis segons curss, cursos des del 2016-2017 fins al 2019-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

Transicions de l'alumnat de 4t d'ESO, cursos des del 2016-2017 fins al 2019-2020

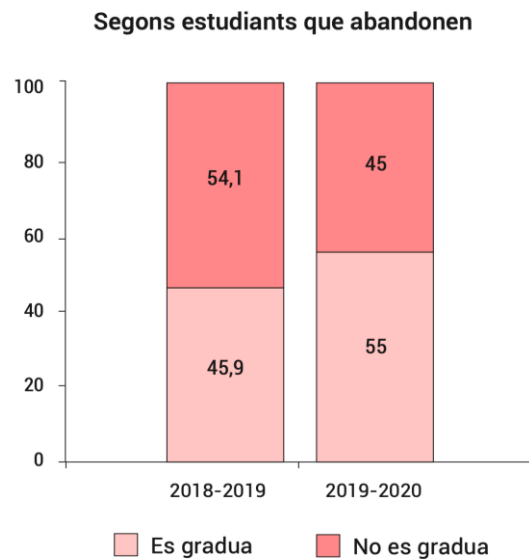
		CURS ESCOLAR				
		Trajectòria	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Nombre d'alumnes	Transita		57.675	59.676	62.894	67.224
	Repeteix		3.220	3.028	2.966	2.122
	Abandona		8.840	9.017	9.530	9.905
Percentatge sobre el total d'alumnes	Transita		82,7	83,2	83,4	84,8
	Repeteix		4,6	4,2	3,9	2,7
	Abandona		12,7	12,6	12,6	12,5

Nota: la distribució percentual pel curs 2018-2019 no suma 100% per l'arrodoniment aplicat a l'hora de calcular els percentatges.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

La meitat de l'alumnat que no transita cap a l'educació postobligatòria ha graduat a l'ESO

Percentatge d'alumnes que abandonen a 4t d'ESO segons graduació, cursos des del 2018-2019 fins al 2019-2020

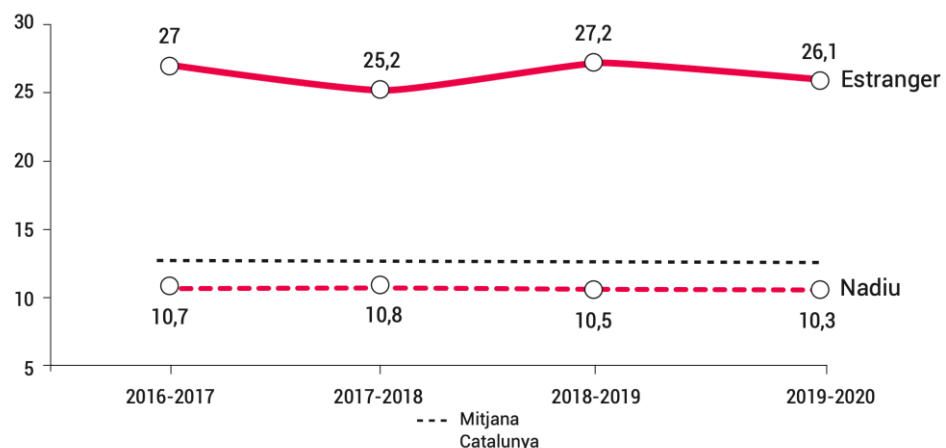

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC i de les dades de graduació.

- Tot i que la graduació a l'ESO és un requisit per accedir a l'educació postobligatòria, **el fet que al voltant de la meitat dels i les joves que van abandonar haguessin graduat mostra que obtenir el títol no és suficient per assegurar que continuen els estudis.**
- **La millora en les taxes de graduació a l'ESO no tenen per què traduir-se de manera directa en una reducció significativa de la no continuïtat educativa després 4t d'ESO.**

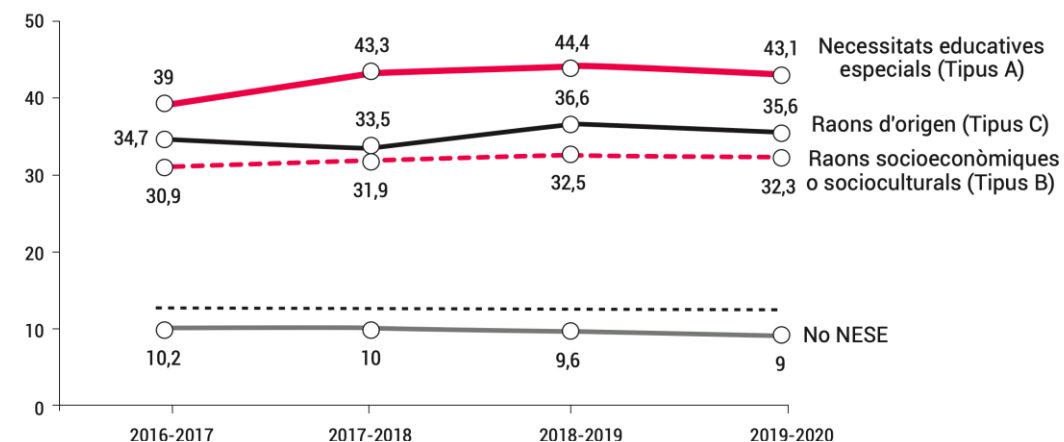
Al voltant del 30% de l'alumnat socialment i educativament vulnerable no transita a l'educació postobligatòria després 4t d'ESO

Percentatge d'alumnes de 4t d'ESO que abandonen els estudis segons nacionalitat, cursos des del 2016-2017 fins al 2019-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

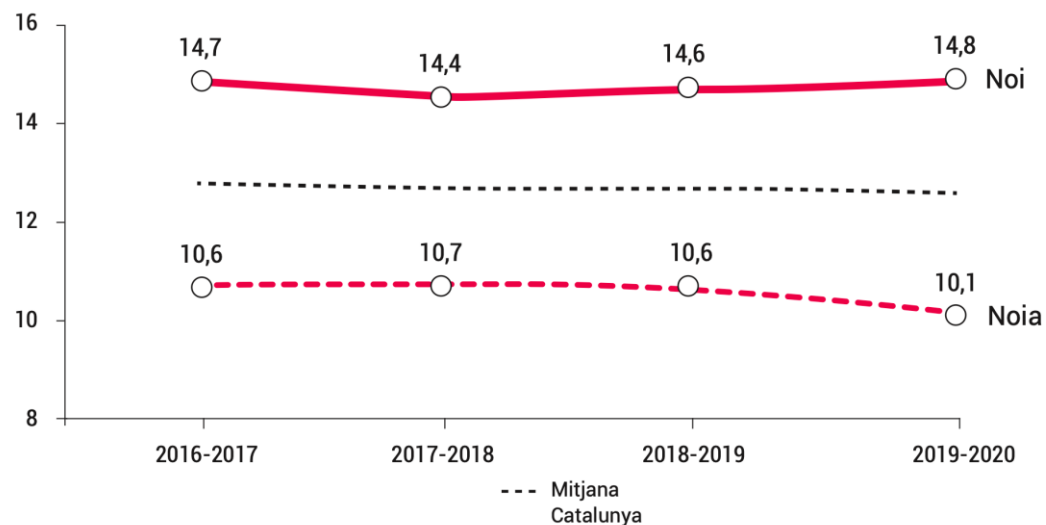
Percentatge d'alumnes de 4t d'ESO que abandonen els estudis segons condició NESE, cursos des del 2016-2017 fins al 2019-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

Les noies de nacionalitat estrangera o amb condició NESE tenen nivells de no continuïtat educativa elevats

Percentatge d'alumnes de 4t d'ESO que abandonen els estudis segons sexe, cursos des del 2016-2017 fins al 2019-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

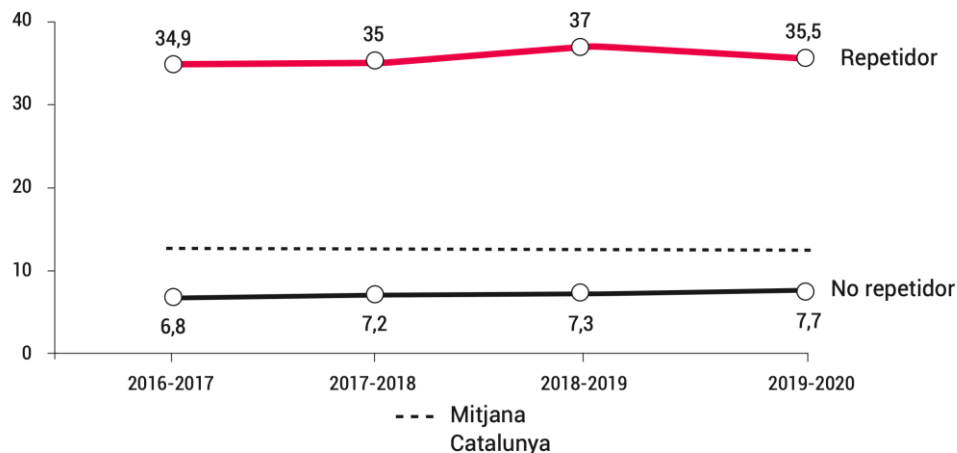
Percentatge d'abandonament segons sexe, nacionalitat i condició NESE. Curs 2019-2020

		Nois	Noies
Mitjana sexe		14,8	10,1
Nacionalitat	Estranger	30,5	21,2
	Nadiu	12,2	8,4
Condicó NESE	Raons d'origen (Tipus C)	40,4	29,7
	Raons socioeconòmiques o socioculturals (Tipus B)	37,8	26,1
	No NESE	9,4	7

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

La repetició de curs augmenta de manera significativa la probabilitat de no continuar a l'educació postobligatòria després de 4t d'ESO.

Percentatge d'alumnes de 4t d'ESO que abandonen els estudis segons condició de repetidor, cursos des del 2016-2017 fins al 2019-2020

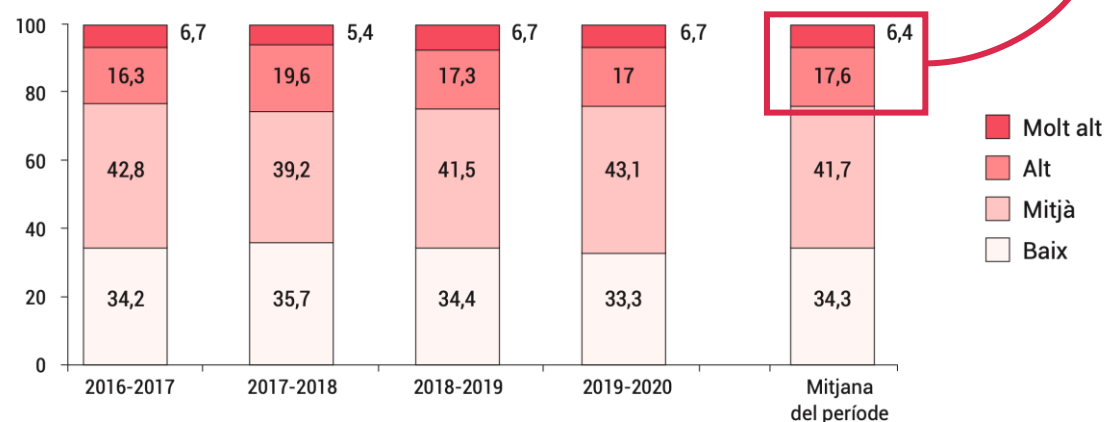

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

- Diversos estudis han mostrat que **la repetició de curs s'associa amb una experiència escolar menys satisfactòria i que contribueix a un procés acumulatiu de desvinculació amb la institució escolar que pot desembocar en l'abandonament escolar.**
- **Més de la meitat (53,6%) de l'alumnat que ha repetit curs 2 o més vegades no transita cap a Batxillerat o CFGM després de 4t d'ESO.**

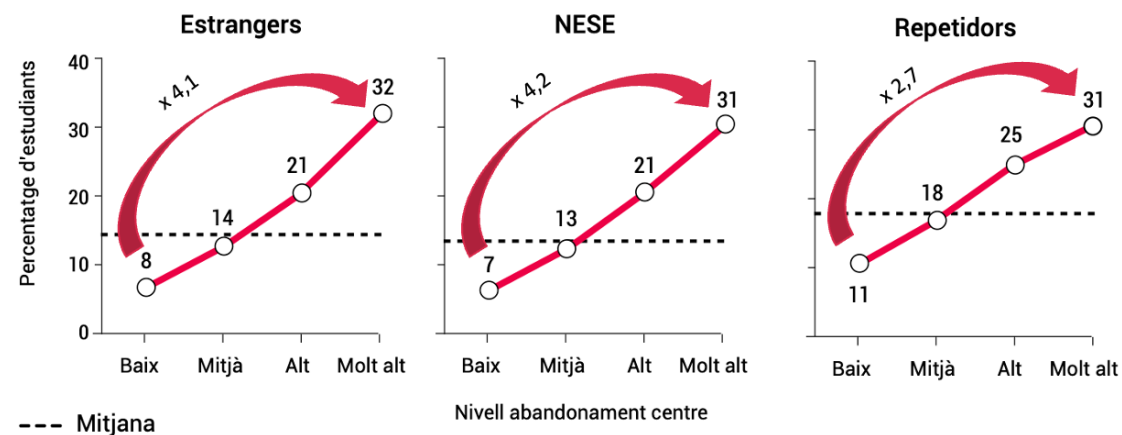
La meitat de l'alumnat que no transita a batxillerat o CFGM es concentra al 25% dels centres de Catalunya

Percentatge de centres educatius segons nivell d'abandonament, cursos des del 2016-2017 fins al 2019-2020

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

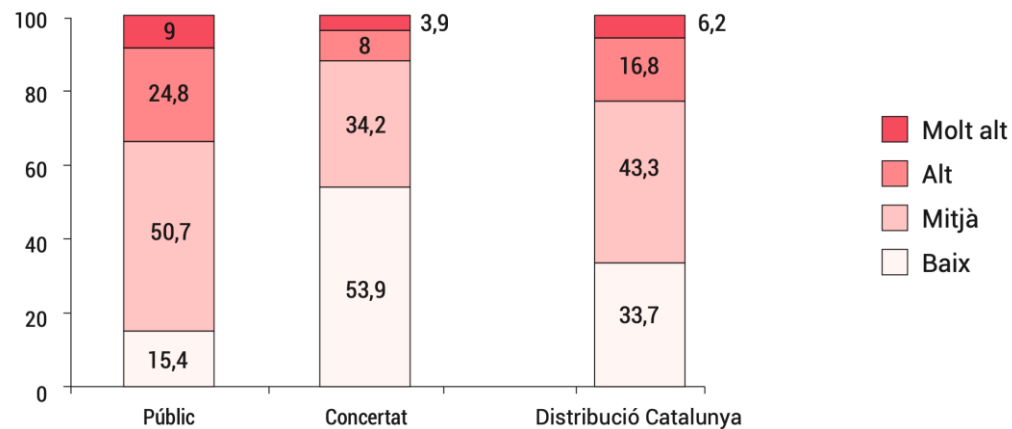
Percentatge d'alumnat d'origen estranger, NESE i repetidor segons nivell d'abandonament dels centres, curs 2019-2020 (%)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

La relació entre abandonament i escolarització d'alumnat vulnerable explica que els centres de titularitat pública tinguin majors nivells d'abandonament

Percentatge de centres educatius segons nivell d'abandonament i titularitat, curs 2019-2020

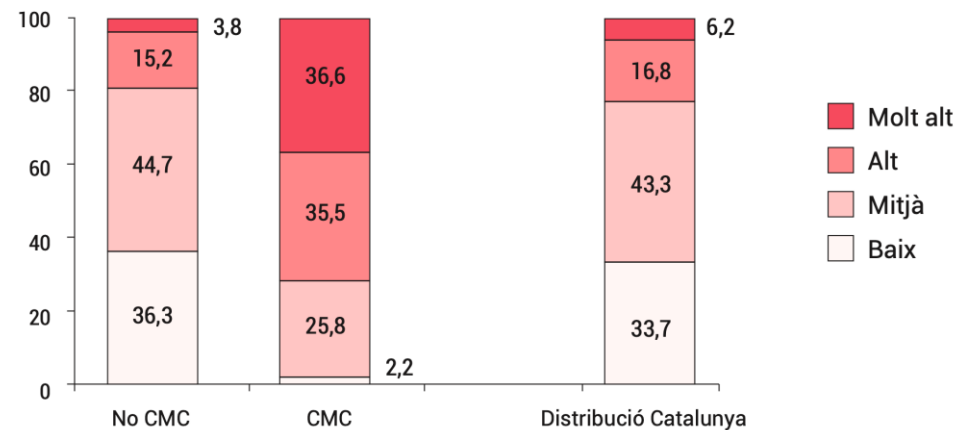

- El 14,9% de l'alumnat als centres públics no transita a l'educació postobligatoris després de 4t d'ESO, un percentatge que se situa en el 9,1% en el cas dels centres concertats.
- El 33,8% dels centres públics presenten un nivell alt o molt alt d'abandonament a 4t d'ESO, mentre que al sector concertat aquesta situació només afecta a l'11,9% dels centres.

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

Gairebé 1 de cada 4 alumnes escolaritzats a CMC no transita a l'educació postobligatòria després de 4t d'ESO

Percentatge de centres educatius segons nivell d'abandonament i complexitat, curs 2019-2020

- En els Centres de Màxima Complexitat (CMC) aquestes taxes d'abandonament són molt superiors a la resta de centres públics. **El 23,3% de l'alumnat escolaritzats a aquests centres abandona a 4t d'ESO, més del doble que a la resta de centres.**
- **El 72,1% dels CMC tenen nivells alts o molt alts d'abandonament a 4t d'ESO, molt per sobre de la resta de centres on els nivells alt o molt alt se situen en el 19%.**

Font: elaboració pròpia a partir de dades del RALC.

Resum de resultats i implicacions per la política pública

- 1. Elevat percentatge d'alumnat que no transita a l'educació postobligatòria en acabar 4t d'ESO, tant entre els que no han graduat com els que sí.** Calen mesures específiques que permetin identificar la situació en què es troba cada alumne durant l'ESO i oferir acompanyament, orientació i suports individualitzats per tal d'assegurar el pas cap als estudis postobligatoris.
- 2. L'alumnat estranger o en situació de vulnerabilitat social té nivells d'abandonament a 4t d'ESO molt més elevats que la resta d'alumnat.** El sistema educatiu català arrossega encara dificultats per aconseguir una major inclusivitat i és del tot necessari que incrementi els esforços en polítiques dirigides a no deixar ningú enrere.
- 3. La concentració de l'alumnat que no continua la seva trajectòria a l'educació postobligatòria en determinats centres i l'impacte d'aquesta concentració,** requereix seguir desplegant polítiques contra la segregació escolar com una de les principals línies de lluita, també, contra l'abandonament.

El Departament d'Educació ha de liderar la lluita contra l'abandonament i, en col·laboració amb els ajuntaments, orientar-la a reduir el nombre de joves que en acabar ESO no inicien estudis postobligatoris.

Recomanacions de política pública (I)

- 1. Orientació individualitzada en funció de les característiques de l'alumnat i adaptada a les seves necessitats**
 - L'elevat percentatge d'alumnat que abandona a 4t d'ESO, inclús entre aquells que han graduat, demostra que l'orientació pot tenir un rol clau a l'hora de **reduir els processos graduals de desvinculació escolar i acompanyar de manera integral l'alumnat en les transicions educatives.**
 - Cal implementar **Plans Individualitzats d'Orientació Educativa i Acompanyament** a la transició educativa en tots els centres de secundària des del primer cicle de secundària fins al segon curs de la postobligatòria. Aquests plans han de tenir un caràcter flexible i adaptat a les necessitats dels diferents perfils d'alumnat.
 - Els **programes de mentoria** permeten abordatge personalitzat i s'han mostrat efectius a l'hora de reduir l'abandonament, especialment entre aquells joves que mostren majors nivells de desvinculació escolar.

Recomanacions de política pública (II)

2. Reforçar l'educació inclusiva als nivells postobligatoris

- Els elevats nivells d'abandonament de l'alumnat NESE, especialment amb necessitats educatives especials (tipus A), demostren que **l'educació postobligatòria presenta limitacions a l'hora de donar resposta a les necessitats d'aquest alumnat.**
- **Reforçar i ampliar els dispositius d'inclusió en l'educació postobligatòria** (p. ex. Itineraris Formatius Específics) perquè s'estenguin al conjunt de famílies professionals de CFGM i al batxillerat.
- **Creació d'un reserva de places per alumnat NESE** tant als CFGM com al batxillerat.

Recomanacions de política pública (III)

3. La reducció de la segregació i la concentració de l'alumnat que abandona 4t d'ESO

- **La concentració de l'alumnat que abandona a 4t d'ESO, justifica la necessitat de desenvolupar mesures orientades a reduir la segregació d'alumnat NESE i estranger** (reducció de sobreoferta, limitar la reserva de places i la matrícula viva centres específics) que poden afavorir una distribució més equilibrada de l'alumnat que abandona i reduir l'impacte negatiu de la concentració.
- **Els elevats nivells d'abandonament a 4t d'ESO en els Centres de Màxima Complexitat fan necessària desenvolupar també intervencions de caràcter específic** (dotació de recursos i de personal addicionals, dispositius específics d'acompanyament en la transició cap a l'educació postobligatòria i dotació addicional de personal d'atenció educativa no docent)
- **La no continuïtat a l'educació postobligatòria és un fenomen que afecta molt més a l'alumnat vulnerable** (estranger, NESE B o C). És per això que cal posar en marxa ajuts per aquest alumnat que permetin compensar les barreres en la transició a l'educació obligatòria (beques salari i ajuts al transport).

L'abandonament a 4t d'ESO

Les desigualtats en la transició a l'educació postobligatòria

4 de maig de 2023

Educació per canviar-ho tot